

PORTREE PR. N.N.

Foto: A. Pieperhoff
Plaat: „Imperial 1200“

KURVAD KOGEMUSED RAUGEL TALVEL

1928/1929

Nende ridade kirjutamisel, „pakasel“ veebruarikuul 1930., püsib kraadiklaas jonnakalt nullil, aga egas tea, võib olla paari päeva pärast on meil kõige eeskujulikum talivilm, ja seepärast ei tee halba vaadata tagasi mullusele külmale talvele.

Iga tõsine amatöör teab, et just talve on ilusaim aeg pildistamiseks, kuid ta teab ka, et aparaat nõuab sellel aastaajal iseäralist hoolitsemist.

Heast nohust saab heal juhtumisel üle nädalaga, halb nohu võib aga isegi viia hauda ja täpselt nii on lugu kaameraga.

Nii on üks suurematest kaameratest kogunud andmeid läinud talvel ilmsiks tulnud „kaamerahaiguste“ üle ja selle resultaat olgu toodud siin:

Suur külm pole eriliselt mõjunud kaamerate tsentraalkatjaile (Compur jne.) ja üldse on need töötanud täpselt. Halvem on asi aga tõrvaliimiga, millega kleebitud nahk kaamerakerele. Nimelt tõrvaliim muutub külma käes hapraks ja on juhtumisi olnud, kus nahkkate langes kaameralt, nagu seelik noorikult. Sama oli lugu lõõtsaga, mis „avanes“ kiinnitusest. Kaamera teravaksseadmise osad külmased põhilauale kinni selle sõna tõsisemas mõttes, ja seetõttu ei olnud enam liikumisvõimelised.

Pilukatjate juures muutus kummiriidest kardin praguliseks ning kangustus, mis takistas sageli mahajooksu ja kiiremaid hetkevõtteid tegi võimatuks.

Puuosad paisusid ehk jälle läksid liimist lahti või pragunesid.

Osad alumiiniumist või sarnasest kergemetallist, eriti sellised vindiga, muutusid kooseisus. On juhtumisi olnud, kus metallist objektiivrõngad kui joodetult kinni istusid, sest alumiinium, nagu öeldud ülal, muutus atmosfääri mõjul omas keemilises kooseisus, ja kahte osa ei olnud enam võimalik lahutada üksteisest. Parem oli lugu kergemetalli osadega, mis jooksid vasest osadesse, kuid ka seal tuli raskustega kokku põrgata.

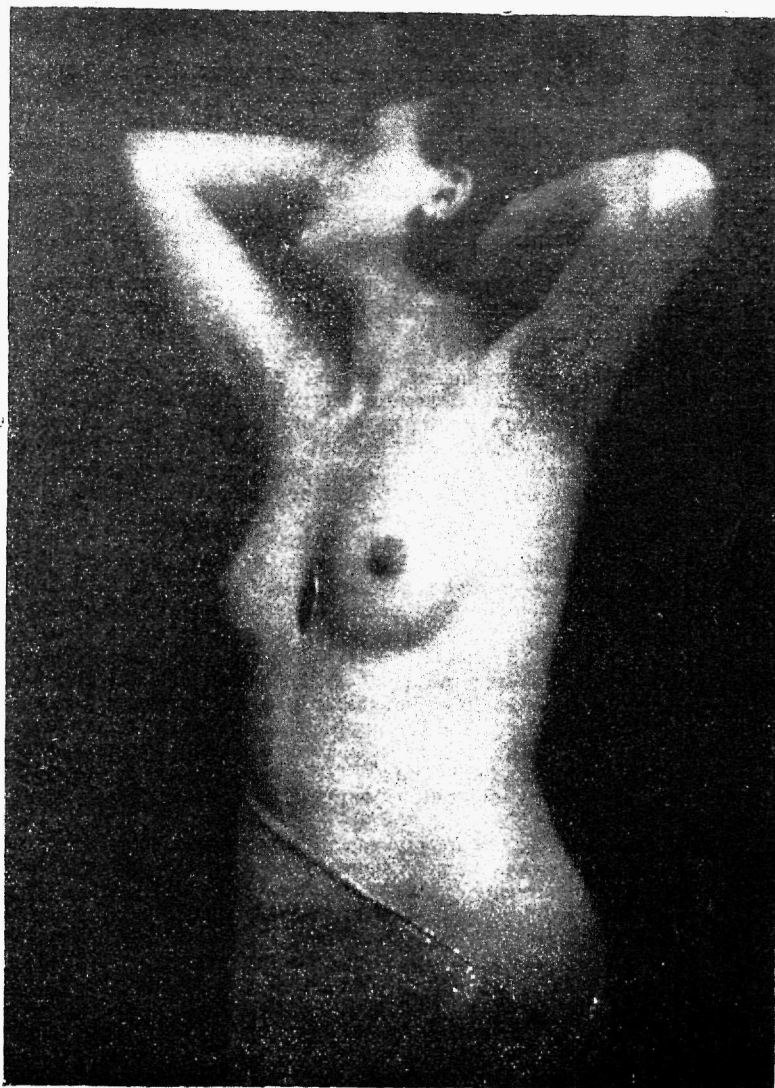
Klaasplaatidest pole eriti midagi kuulda olnud, vast mõni erand, kus plaadi klaasiküljel temperatuuri vahetuse mõjul magu toaaken „jooksuma“ hakkas.

Halvem oli lugu filmipakiga. Siin oli häda tõesti põhjatu. Film kangustus ja pragunes. Üksikud filmiribad läksid liimist lahti ja kaitsepaber kaitsepaberi järgi tõmmati tühjalt välja. Pahim ses loos oli, et see nähtus tuli ilmsiks alles viimase filmi väljatõmbamisel, ja siis sa vaene mees nägid alles, et kaksteistkümmend pilti olid sageli valgustatud kõik esimesele filmile. Vabrikud külvati selle põhjal üle lugematu arvu kaebuskinjadega.

Rullfilm mõjutati samal viisil. Ta muutus kangeks ja hapraks ja ei tahtnud nihkuda paigalt vartna edasikeeramisel. Aparaatel kinofilmiga küllanes enesest paks kinofilm kui klaas. Igatahes siin oli häda kaugelt väiksem kui filmipaki juures. Üldse soovitate kange külmaga loobuda filmipakist.

Nagu troopikamaade jaoks ehitatakse erilisi kaameraid, nii peaks tähelepanu pööratama ka külmavööle ja ei teeks halba, kui selles suhtes härrad vabrikandid astuksid ühendusse polaarmaade uurijatega.

S. Jasienski järele H. M.

A K T

Foto: C. Wolf
Plaat: Satrap Ultra-Rapid
Orto-isolaar
Paber: Satrap Fogas normaal
Satrap'i kodulamp

FOTOKUNSTI LAPSEPÕLVEST

Üheksakümmend aastat on möödnud ajast, mil tutvustati Pariisi teaduste akadeemias küll, tähtsamat XIX sajandi leidust. Kuna tänapäev võib kohata valguspildistuse saadusi rikka salongis ning vabrikutöölise toas, kunstiateljees ja laadapoes, tehniku, kunstniku ja õpetlase töötoas ning laboratooriumes, on siiski fotograafia algusest vähe teada. Ometi on fotograafia just oma lapsepõlves läbi teinud eriti huvitava arengu.

See oli dioraamimaalija Louis Jacques Mandé Daguerre, kes Prantsuse kuninga Louis Philipp'i valitsuse ajal tegi selle väärtusliku leiutise, ning kuninglik börsilane Louis Philipp asetas oma nime dokumendi alla, mis kindlustas õnnelikule leidurile eluaegse riigipensiooni.

Muidugi ei tohtinud „kodanikkude kuningas“ seda teha ilma kodanikkude, s. o. riigi maksukojade kaasmõjuga. Viimasele pidi selgitatama Daguerre'i leiduse tähtsuse, ja selle ülesande viis läbi üks XIX sajandi teadusevürstidest — Arago — niisugusel viisil, mis teeb suurimat au selle õpetlase teravale mõistusele ja ettenägelikkusele; sest kõiki neid paljusid kasutusvõimalusi, millest rõõmustub tänapäev fotograafia, kirjeldas Arago juba tookord oma ettekandes riigi maksukojale. See 1839. aasta sügispäev, mil avastus pidi üleantama avalikkusele, oli kõikidele kunstnikkudele ja teadlastele, üldse kogu Pariisi harituile pingutatud ootuspäev. Juba mõned kuud varem, 9-dal jaanuaril oli Arago teinud tähendusi ühel akadeemia istungil, mis üldist huvi kruiis veel kõrgemale, seda enam, kuna ka teised kuulsad teadlased, nagu näiteks keemik Gay-Lussac, olid seks kaasa aidanud, oma ettekannetega, et Prantsuse riik seadusliku lepingu läbi ostuteel omandas selle leiutise.

Kõige seejärele põlnud ime, et päevil, mil pidi sündima Daguerre'i leiutise tutvustamine teaduste akadeemia pidulikul istungil kõik, kes omas Pariisis kunsti või teaduse alal vähegi tähtsust, või huvius nende edusammest, Mazarin'i paleesse voolas, nii et tuhanded ei leidnud sissepääsu ja pidid ootama ukse ees istungi lõppu.

Küll harva on üks leiutis äratanud sellist tähelepanu kui see. Kõikjal räägiti temast, igauks tahtis saada „daguerrotüpeeritud“, nii juhtus, et Daguerre sai üldise imetluse keskpunktiks: peeti teda ju selle väärtusliku kultuursaavutuse ürgleitudajaks ning näidati talle üles kõiki võimalikke austusi. Ja ometi on ta tõepoolest vaid ära kasutanud ühe teise töid, et sellele rajada oma kuulsuse. Põline fotograafia leidur oli Josef Nicéphore Niepce. Ta sündis 7. märtsil 1765. a. Chalous sur Saou'e'is jõukate vanemate lapsena ja astus oma õpingute lõpetuse järele ratsaväe ohvitserina prantsuse sõjaväkke.

Aastast 1793—1801 oli ta Nizza ümbruse valitsejaks, seejärele lahkus riigiteenistusest seks, et ette võtta ühes oma venna Chaude'iga mehaanilisi ja tehnilisi töid.

XIX sajandi algul Prantsusmaale sisse toodud Senefelders'i kunst — litograafia — leidis Niepce'is agara õpilase, kes tegeles sellega aastast 1811. Litograafiat käsitledes jõudis ta juhuslikult tulemuseni, et kui õhuke asfaldkiht vedelas olekus valatakse metallile ja hoitakse valguse käes, siis see kiht kaotab eetrilistes õlides oma lahustuvuse, nii et kui teda peale valgustust üle kallatakse lahustusvahendiga, siis valgustatud kohad peavad kauemini vastu lahustusvahendile, kuna mittevalgustatud kohad lahustuvad kergesti — seega katkestades ilmutuse õigel ajal — jääb pilt hele dale plaadialusele.

Aastal 1825 läks Niepce'il korda camera obscura pilte fikseerida. Kolm aastat hiljem saatis ta ühele sõbrale Pariisi plaadi, millel leidis malmnõela piltbildistus jäädvustatud tsingile. Nii tegi Niepce esimese sammu tänapäev kõrgel astmel seisva heliograafia alal. Tsinkograafias on Niepce'i saavutus tarvitusel veel tänini. Londoni Royal Society'le saatis leidur täpse seletuse oma avastuse üle ühes hulga proovidega. Seega on heliograafia esimene praktiline fotograafia saavutus. Ka tegi Niepce ülesvõetud loodusest, kuigi valgustusaeg kestis mitmeid tunde.

Et Niepce'i leidust välja ehtida ja teda levitada, seks sobis mees, kes oma hiilgava nime andis uuele leiutisele ning kel olid kõik omadused, et enesele

Gevaert

MAAILMATUNTUD
P A R I M
FOTOGRAAFILINE
TOODANG

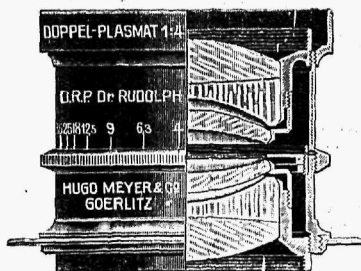
PABERID
PLAADID
FILMID

MÜÜGIL KÕIGIS FOTOKAUPLUSIS

PROSPEKTID MAKSUTA

Meyer

PLASMAT

Dr. P. Rudolph'i järele.
D. R. P. ja välismaa patendid.

Uus sfääro-akromaat
kõrgendatud plastikaga ja
sügavusteravusega. Värvifotograafias eriti kohane.

MAKRO-PLASMAT 1:2,9

Valgusjõuline universaal-objektiiv. Pildinurk 75°

KAKSIK-PLASMAT 1:4 ja 1:5,5

Universaal-objektiiv portreede, grupi, hetk-
võtete ja maastiku jaoks. Objektiivi üksik pool
on tarvitatav täie avause juures, valgusjõus 1:8
resp. 1:11

KOGU-PLASMAT 1:4,5

Ühes objektiivis 3 põletiskaugust, 5 mitmesugust
valgusjõudu ja tõmbepikkust.

Oleviku mitmekesisem objektiiv.
Kõrgendatud plastika ja sügavusteravus.

REPRODUKTSIOONI-PLASMAT

1:8

Valgusjõuline objektiiv joonreproduktsoonide
ja vörkklišeede jaoks, maalide pildistamiseks ja
kolmevärvitrükkiks

KINO-PLASMAT 1:1,5

Valgusjõu ülemtipp!
Linastamise rekord!

Asendamatu objektiiv mitmekesisemateks kino-
võteteks. Sobib tuntud kitsasfilmiaparatuuridele.

NÕUDKE KATALOOGI Nr. 156

Optisch-Mechanische Industrie-Anstalt

Hugo Meyer & Co., Görlitz i. Schl.

Saksamaa.

pöörda kogu ilma tähelepanu. See mees oli Daguerre; temaga sidus end Niepce 14. detsembril 1829. aastal leiduse ühiseks kasutamiseks ja tulu saamiseks.

Mis ei läinud korda vaikselt uurijal Niepce'il, nimelt saavutada tunnustamist oma leidusele, läks korda ettevõtlikul elumehel Daguerre'il, kes olles sündinud 18. novembril 1789. a. Cormeille'is prantsuse Seine et Oise'i departemangus, oli algul tolliametnik ja siirdus siis maalimisele, nimelt dekoratsioonide maalimisalale. Sel ajal arendas ta peagi inestusväärse osavuse valguseffektide käsitlemises. Nagu mainitakse mitmelt poolt, võlgnevad tema maalitud dekoratsioonidele oma edu hulk selleaegseid opereid. Kuidas sellega ka on, tõsiasiaks jääb, et Daguerre maalis terve rea häid panoraamasid ning kuigi ei avastanud fotograafiat, siis ometi leiutas dioraama, leidus, mis talle tõi nii sise- kui välismaal austatud nime. Oma kunstiliste tööde kõrval tegutses Daguerre ka füüsikaliste uurimistega, eriti valguse ja selle mõju üle. Samuti tegi katseid piltide kiinnitamiseks camera obscura's, ent tagajärjetult. Alles ühendus Niepce'iga andis tulemusi, nii et Daguerre aastal 1837 — 4 aastat peale Niepce'i surma, kelle leiutusi ta jätkas — võis teatada saavutusest mis võimaldas valmistada pildi nelja minuti jooksul. Juhise seks saavutuseks oli ta ülevõtnud Niepce'ilt, sest ka see kasutas juba hõbetatud vaskplaatet kui ka joodiauru, mida ta peale väävelkaaliumi tarvitas õhukese asfaldikihi mustendamiseks. Uus ja Daguerre'i leiutatud oli vaid otsene mõjutamine joodiauruga hõbetatud plaadil. Sellel kujuandus metall hõbedat joodi keemiline ühendus — joothõbe.

Uus oli ka hiljem nõrgalt nähtava pildi ilmutamine elavhõbeda auruga. Kinnitus sündis keedusoola lahuga.

Niiviisi valmistatud proovid olid need, mis esitati akadeemiale ja daguerreotüüpiaaks nimetatuna kandsid Daguerre'i kuulsust fotograafia leiutajana üle ilma. Arago ja Lussac'i ettepanekul määrati 9. mail 1839 Daguerre'ile igaaastane pension 6000 franki ja Niepce'i pärijaile 4000 frangi suuruses, mille eest nad pidid leiduse üle andma akadeemiale avaldamiseks.

Kohe peale uue leiduse avaldamist tõusis õpetlaste, kunstnikkude ja eraisikute seas elav agarus saavutuse kui ka aparatuuride täiendamiseks. Kuid vaatamata arvu-rikkatele uuendustele, kannatas daguerreotüüpia mitmesuguste nõrkuste all, mis ikka jälle andis tõukeid uutele katsetele. Pilte võidi nende tugeva vastupeegelduse tõttu vaadelda ainult külvalgustusel, igasugune paljundamine oli võimatu, peale selle olid piltidel esemete pooled äravaletatud (nagu peeglis või negatiivil).

Siiski püsis daguerreotüüpia kuni kuuekümnendate aastateni ja seda peamiselt stereoskoopide tarvis, milleks ta sobis eriti hästi oma peensuse tõttu.

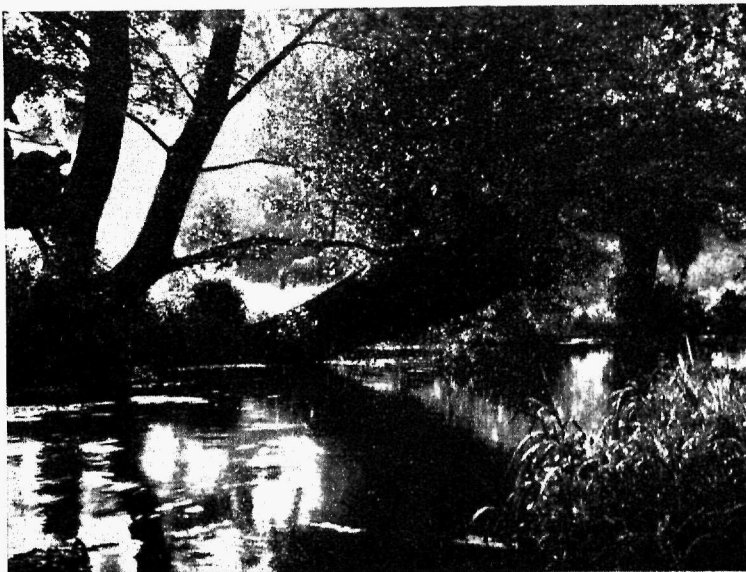
Kuid fotograafia leiutamise au ei jäänud ükski Daguerre'ile. Kaks kuud peale selle kui Arago Pariisi teaduste akadeemia istungil oli annud seletusi Daguerre'i avastuse üle, esitas Fox Talbot Londoni kuninglikule ühingule oma tööde tulemused, et enesele lõigata loorbereid ja esineda uue kunsti leiutajana. Rikkana ja rippumatuna võimaldus Talbotil pühendada täielikult oma uurimisele.

Asetades oma katsetel paberi keedusoola lahusse, kuivatades seda enne ning siis vannitades põrgukivi (hõbenitraadi) lahus, oli tal korda läinud toota paberit, mis võimaldas palju tugevamaid pilte kui eelmine saavutus. Veel tänapäev on Talboti saavutus aluseks fotoplaadite valmistamisel. Talbot kinnitas algul kontsentreeritud mere-soola lahuga, siis alavärvellihapu natrooniga. Kujutuse koopia andis negatiivse pildi, millel esinesid helged kohad tumedaina ja varjud heledaina. Kattes fikseeritud ja kuivatatud negatiivpildi veel kord sama paberiga, sai ta positiivse pildi. Ent Talbot ei rahuldunud veel nende tulemustega. Tema ülesseatud siht oli negatiivide loomine kaameras, mille ta saavutas seega, et valas üle paberi enne jootkaaliumi lahuga ja siis põrgukivi lahuga.

Seesugune paber oli palju valgustundelikum eelmisest, kuid pilt pidi tehtama enne reduktsioonprotsessi kaudu nähtavaks. Gallushappe ja põrgukivi lahu abil viis Talbot ka selle protseduuri — ilmutuseks nimetatud — läbi.

Sedasi oli Talbot toonud suurima ulatuslise uuenduse ja kuni meie päevini on rajatud kogu fotograafia paljundusmeetodite toodangu alus — negatiiv — Talboti leidusele.

F. H.

VAIKUS

Foto: C. Ponting

Plaat: Imperial „S.R.“ orto

LIIG LÜHIKENE PÕLETISKAUGUS

Pildistades erisuuruslisi rühme väikseist objektidest, teevad paljud fotograafid selle vea, et tarvitavad liig lühikese põletiskaugusega objektiivi. Kui see kompleksese ei asu ühel tasapinnal, siis langevad välja rühma lähemad esemed kaugemalolevate seast. Sarnane pilt ei rahulda.

Keegi kutseline valguspiltnik evis väikese kogu tinanõudest ja -kruusidest, mis ülesvõetud lühikese põletiskaugusega optikaga. Pilt liikati väljapanekul tagasi, kuna ta andis võltsi mulje lähedate ja kaugemate asiade suhtelisest suuruselt. Teiste sõnadega, ülesvõtte äratas mulje, et suuremad ning seetõttu kallimad esemed tõeliselt mitte palju mahukamad polnud, kui need vähema suurusel, mis olid esipinnal.

On vana reegel, et niisuguseiks võteteks tuleb kasutada võimalikult suure fookusega läätsa ning võtta kaameraga suurem kaugus, sest kaugusastmed, millel esinevad esemed, on suure tähtsusega.

Sageli kasutatakse lühikese fookusega läätsi seks, et saavutada siis suuremat teravust, kui on tarvitusel suuremad diafragmid. Ehk küll suurema fookusega lääts evib sama avause juures väiksema sügavuse, kuid hoolikas teravaksseadmine tingib väiksemate diafragmide kitsenemise.

Teiselt poolt aitavad kaasa moodsad kõrgetundelikkusega emulsioonid, et väike avaus valgustuse juures ei osutu nii kahjulikuks, kui varem.

(British Journal of Photography.)

Plaadist või filmist oleneb ära pildi headus. Suur läbimüük on alatoodu tõenduseks ja näitab, kui suures lugupidamises on märk

IMPERIAL

Imperial 1200

kõige tundelisem plaat maailmas. (30—50⁰/₀ Sch. tundelikum kui 24° Sch.)

Imperial Eclipse plaat

(liht ja värvitundelik) oma ülitundelikkuse poolest (umb. 24° Sch.) seisab esikohal

Imperial pankromaatiline plaat

on oivaline värvesemete jaoks (19° Sch.)

Imperial X. F.

(16° Sch., uus seeria 19° Sch.) on eneses sisaldava kollafiltri poolest terve maailma fotopere lemmik

Imperial Special Rapid

(liht ja värvitundelik) plaadi järele on nõudmine alati kõige suurem (17° Sch.)

Imperial rullfilm

sobib igale moodsale kaamerale. Temas on täidetud kõik Teie soovid

Imperial filmpakk —

igas suuruses, värvi- ja kõikvärvitundelik, emulsiooni ja teiste omaduste poolest kuulub Imperial'i peatoodangusse (19° Sch.)

Imperial Fine Grain Ordinary

on esiplaat suurendusteks ja aknapiltideks (9° Sch.)

Imperial bromiõbe- ja kunstvalguspaberid

ei tunne võistlejaid gradatsiooni ja värvitoonide poolest. Katsetage!

REG. TRADE MARK.

Imperial-lõvi on enam kui kallse-märk. Ta on headuse märgiks fotomaterjalil!

Heasse foto-seltskonda kuuluvad head Imperial plaadid, rull- ja lasafilmid, filmpakk, paberid. Nad on tooniandvad!

**THE IMPERIAL
DRY PLATE CO., LTD
CRICKLEWOOD
LONDON, N. W. 2**

MÕNDA PLAATIDEST

Plaadi iseloomulikumaks tunnuseks kuulub esijoones tema tundelikkuse kraad, mis on suure tähtsusega valgustuskestvuse määrangul. Seejuures peab teravalt eraldama kaht gruppi. Pealkirjad, nagu: extrarapid, ultrarapid, kõrgeimtundelik jne. on valguspiltnikule täiesti väärtusetud, kuna nad ühelt poolt ei anna tingimata tarvilikku arvulist tugipunkti valgustuskestvuse äramääramiseks ning teiselt poolt on mitmesuguste firmade tooted, mis kannavad samasugust pealkirja, oma tundelikkuses väga erinevad.

Kuid ka kraadides antud tundelikkuse numbrid või kraadid Scheiner'i, Warnecke, Watkins'i, Eder-Hecht'i jne. järele on samavõrd ebakindlad. Põhjus on see, et need kraadid näitavad vaid plaadi mustenemisvõimet (Schwellenwert), milleks nimetatakse seda valgushulka, mis ühe minuti jooksul välja kutsub väikseima mõõdetava mustenduse.

See pole aga mingi kindel kraadimõõtja mustendusile, mille kutsuvad välja plaadil suuremad valgushulgad. Lastes mõjuda väikest valgushulka plaadile, siis musteneb plaat õige nõrgalt. Kahekordse valgushulga juures esinev mustendus on vaid väga vähe suurem kui esimene. Lastakse aga mõjuda relatiivselt suurel valgushulgal ning kahekordistatakse seda hiljem veel kord, siis sünnivad kaks palju tugevamat mustendust, millede vahe ka palju suurem kui eelmisel juhusel. Tehes seda valgushulka nüüd veel kord kahekordseks, siis esineb just samasugune mustenduse juurevõtt kui viimasel juhusel. Väga väikeste valgushulkade juures ei ole see aga nii. See punkt aga, millest oleneb teatava valgushulga kahekordistamise puhul alati samasugune mustenduse juurevõtt, on üksikül plaaditootel väga erinev ning seepärast pole mustenemisvõime, mille juures on alati tegu väga väikeste valgushulkadega, mingi kohane mõõt praktilise tundelikkuse üle.

Sama tähtis on materjali gradatsioon. Gradatsiooni all mõistetakse valgustusaja ja esile kutsutud mustenduse suhet. Kui vahe on väike kahe teatud valgustusaja mustenduste vahel, siis on gradatsioon samuti väike, ning selliseid plaate nimetatakse mahe-daiks. On vahe aga suur, siis nimetatakse plaate järsudeks. Järsult töötavaid plaate tarvitatakse väikeste heledusvahedega esemete pildistusel ja ümberpöörduvalt: mahedalt töötavaid plaate suurte heledusvahedega esemete juures.

Tavaline plaat on teatavasti tundelik ainult siniste valguskiirte suhtes, mille järel-dusel ei saa üle antud värviliste esemete pildistusel üksikud värvid nende tõelikus heledusastmes. Sinine esineb siis valgena, — roheline, kollane ja punane muutuvad liig tumedaks, peaaegu mustaks. Et sest puudusest üle pääseda, sensibiliseeritakse plaate ka roheliste, kollaste ja punaste kiirte jaoks, neid vanitades teatavate värv-ainete — n. n. sensibilaatorite — lahudes. Sel teel kollase- ja rohelistundelikurks tehtud plaate nimetatakse „ortokromaatilisteks”. Need plaadid ei pälvi küll õieti tähendust „ortokromaatine”, kuna nad pole tundelikud ka punasele. Kuna ortokromaatsete plaatide juures tundelikkuse suhe sinine : roheline tavaliselt pole võrdne nende mõlema värvide heledusvahekorraga, peab paranduseks ette panema kollafiltter.

Sama käib ka „pankromaatiliste” plaatide kohta, mis on ka punasetundelikud; neid tarvitatakse peamiselt maalide reproduktsioonideks, viimasel ajal aga ka loodusvõteteks. Plaate, mille värvitundelikkuse vahekorrd sinine : roheline : punane on võrdne vastavaile heledusvahekorrale, nimetatakse „isokromaatilisteks”, neid tuleb muidugi käsitleda kollafilttrita.

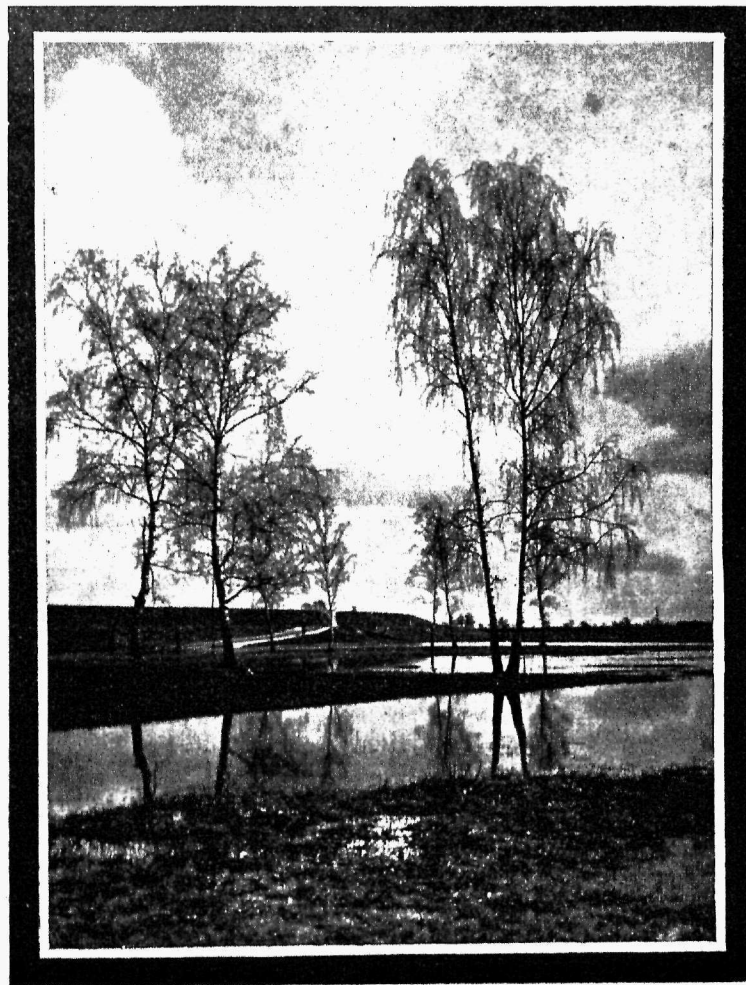
Ka üks teine fotoplaatide puudus teeb valguspiltnikule palju meeolehärma. Väga heledate esemete pildistusel moodustavad negatiivi mustade kohtade ümber vähemad või suuremad ringid, mis siis positiivil ümbritsevad heledaid kohti nagu pühikute aupaisted. Seda nähtust nimetatakse valgustaraks (oreooliks). Ta sünnib peamiselt seeläbi, et emulsioon laseb läbi osa plaadile langevast valgusest ning plaadi klaas reflekteerib selle. See reflekteeruv valgus mõjub nüüd ka kihilile ja kutsub esile valgustara. Selle vastu kaitsetakse harilikult plaadi vahekihi abil.

Fotomaterjali hoiduvus on piiratud, nagu üldse enamjao kemikaalide juures. Kauase seismise järele mustenduvad ilmutajas ka valgustamatud plaadid, eriti ääntel. See juhtub enne kõike siis, kui plaadipakke ei hoita pimedas, vaid heledas, soojais või niiskeis ruumes.

Ent ka teiste kemikaalide aurud võivad lühendada plaatide ning filmide hoiduvust. Hästi hoitult on negatiivmaterjali eluiga vähemalt kaks aastat.

T. Mendelssohn.

EELKEVADE

Foto: P. Kunstmann

Plaat: Agfa Chromo-Isorapid
Märtsis kell 11, F:18, 1/10 sek.

METSAKABEL

Foto: P. Wenzel

Obj.: Meyeri Aristostigmaf 1:5,5 f = 18 cm.

PARIMAD SELLEHINNALISED
PABERROSSID

25 T.
-35s.

Baar
A. J. Laferme

KLAAS VALGUSPILDIS

Vaevalt mõni teine kunstasjade pildistusala pakub piltnikule nii huvitavaid ülesandeid, kui klaasesemete loomutruu kujutamine pildis, sest klaasil on teatavasti omandus oia läbipaistev. Nii nähakse läbi klaasi eeskülje ka tema tagakülje ning kui mõlemad küljed on ilustatud mustritega, siis segavad ja rikuvad tagakülje ilustuste jooned esikülje ja pildi üldmulje saab ebaselge — sageli ei suudeta üldse eraldada üksikasju. Mitmekülgselt on püütud kõrvaldada seda viga ning vahel õige radikaalselt, näiteks pole klaasi üldse pildistatud, vaid joonestatud. Aga sel moel läheb tihti mõndagi kaduma, mis pildistusega võiks saada üleantud. Seega pidi talitama teisiti. Täideti klaas tindiga või mõne teise tumeda vedelikuga. Selle järelduseks oli jällegi kaks halbust: Kord pidi ornamendi tõttu arvestatama vedeliku teatava läbipaistvusega, nii siis täideti klaasnõu läbipaistva ehk vähemalt läbinähtava vedelikuga, sel viisil ei tulnud aga esile eseme ümarus ega õõneskeha vorm. Pilt mõjus ebatäpselt ja lamedalt. Järgneva puudusena esineb veel asiolu, et mõnede klaaside, nimelt vanemate kunstiesemete käsitlemine on äärmiselt raske, sest et klaas pole küllalt vastupidav ilmutustele ja niiskes olekus on väga tundelik igasugu keemiliste mõjude suhtes.

Tuleb ette, nimelt XVIII sajandi arseemikuga värvitud klaaside juures, et klaasimass läbi ja läbi krobeline ning väikeste pragudega on kaetud, mis klaasi täitmisel ka tumeda vedelikuga täituvad, hiljem aga vedelikku enam välja ei anna. Sageli on ka sellised klaasnõud omanikkude poolt üle tõmmatud alalhoiduva lakikorruga, mis muudugi keelab nõud täitmast vedelikuga; samuti pole ka võimalik klaasi seda külge, mis nähtavale ei tohi tulla, katta tuhmlakiga.

Pildistaja oleks seega kõige oma kunstiga lõpul, kui loodus teda ise ei ahtaks. Ta tarvitab vaid reegli asemel kord täiesti reegli vastu talitada. Selle asemel, et asetada pildistatav klaasene aknast kaugemale, et temale ei langeks täisvalgus, kuna aparaat keerab aknale selja — töötatagu ümberpöörduvalt. Aparaat asetatagu akna vastu, mis olgu valgustatud ühetasase taevavalgusega. Klaas seatakse just valguse kätte aknale nii, et algul moodustab taevast tagapõhja, ent sedasi pole esiti midagi võimalik ära tunda tunda tunda klaasil. Kui aga nüüd musta pappvarju, mis vähe laiem on pildistatavast klaasest, viiakse vahenditult klaasi taga tagapõhjiana, saavutatakse suur klaasi valgustuse paremus. Klaasi tagakülje ilustus jääb varju ning eredas esikülje valguses esinevad esikülje ornamendid täielikult. Mõne katse järele pappvarju laiuse ja tema kauguse suhtes klaasist leitakse peagi parim sobivus. Ning kui töötatakse veel moodsa valgustarata plaadiga, saavutatakse suurepäraselt mõjuvaid valguspilte, millel on näha vaid vaateleja poole pöördud klaasikülje joonestus ja alalhoidud ka õõneskeha (vormi) iseloom.

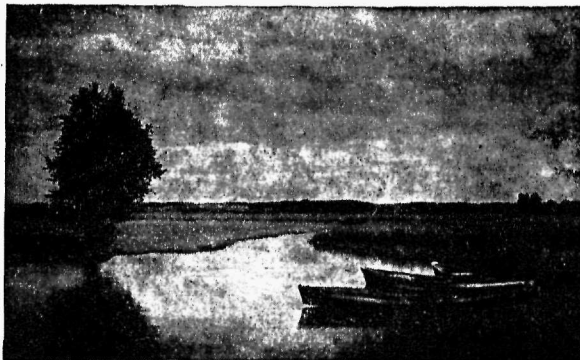

Foto: R. Rubelt
Ajakirjast „Photo-Technik“ (Zeiss Ikon)

ÕHTUVAIKUS

TALITUUL

(Miltavi fotoõhingu näituselt Riias)

Foto: Pauls Drabe, Miltava

ALGAJA VARUSTUS

Viimaks ometi näivad udused ja pahad ilmad aset andma rõõmsale kevadele. Seega ärkab kõikjal ka fotokunsti harrastamine. Sest enamus pildistajaid oli neil süngedel ilmadel mõistetud tegevuseta olekule. Välja arvatud muidugi need õnnelikud, kes võisid rõõmustada kõrgeil mäetippudel — olles üle uduvöö, suurepäralistest lumel- ja mägimaastikkudest.

Kuigi amatöör jäädvustab meeeldi pildil oma tutvusringkonna, siis pole see veel ideaal, ning toob enam tänamatust kui rõõmu. Kui aga sama amatöör oma pildistuskunsti rajab looduse armastusele, siis omab ta palju enam rõõmu ja naudingut ning võib alalhoida oma albumites tänulikke mälestusi.

Milline peab aga olema sellise asjaarmastaja varustus? Pole mitte kerge hinnakirjade ja pakkumiste hunnikus, mis üleujutavad inimese, ega ka rikkalikudes foto-kaupade ladudes üles leida otstarbekohast. Ma mäletan veel praegu heameelega päeva, mil ma ometi viimaks olin jõudnud kokku hoida 40 krooni aparaadi ostmiseks. Kui arvatav Kröösus astusin lattu; just see parim näis mulle hea küllalt. Aga millise pettumuse pidin üle elama! Raha jatkus vaid väikse klapp-kodaki 6×9, paari vanni ja ühe pimikulambi tarvis. Ja ometi, kui vaatlen täna neid sellega pildistatud pilte — ning kui palju aparaate on läbi käinud vahepeal mu kätest — ikkagi on need väiksed pildid mu uhkus; nii mõnigi suurendus neist ehib mu eluruume, ja häbenedes pean tunnustama, et ma, vaatamata kõigile tehnilistele edusammudele, pole valmistanud midagi oluliselt ilusamat. Praegusel valgusjõu sajandil, või ütleme valgusjõu taudis vaadatakse põlastavalt ülevalt alla varem nii armastatud kastikesele. Ja ometi kui palju ebaõnnestumisi on mulle juba toonud see kuulus valgusjõud. On vastuvaidlematu ja iga otsekohene amatöör on sellega päri, kui väidan, et mida valgusjõulisem on optika, mida komplitseeritum kaamera, seda kergem ebaõnnestus. Ülevalgustus ja ebateravus käivad käsikäes, ning kuigi parima valgusjõuga objektiiv võimaldab süngema ilmaga ülesvõtte, siis saadakse küll pilt, ent ta on udustunud, tuhm ja ilmetu. „Meeleolu“ kuulen seal öeldavat. Kindlasti, meeleolu on midagi ilusat. Ent kas just need süngemad vihmapildid ja udukogud on ihaldatavamad, selles kahtlen ma. Ja veel see kuulus broomõli paljundus oma subjektiivse mõjutusega. Ma ei või parata, seda õiget päevavalgust ning suvekuumust hoovavat broomõli pilti, nii naervalt ilusaid akte — ma pole neid veel iialgi näinud. Kindlasti „meister võib purustada vormi!“ Kes aga on meister fotograafias? Ainult see, kes peene tundluse kõrval valitseb ka tehnilist külge täielikult. Peenem kaamera, parim optika ning silmapaistvaim pilukatja — nad kõik ei tee veel pilti, vastupidi, nad raskendavad tööd vähemalt sellele, kes võib vaid teha juhusvõtteid. Kui ma täna tagasi mõtlen kõigile neile paljudete katsetele ja sellele hulgale rahale mis selleks olen kulutanud, ja õigelt ja südametunnistuse järele juurdlen omi pilte, siis on neist parimad tehtud lihtsa aparaadiga. Kindlasti, hea optika, on küllalt 1:6,3 ning lihtne, selge mehhanism toovad kõige vähem pettumusi.

Siis formaat. Turist, või ka amatöör turistina, eelistab kerget, usaldavat kaamerat. See ei koorina teda, ta on ruttu ülesvõtteks valmis, ning kui väiksem suurus valitakse, võib ka mõne võttega riskida koormamata liigselt oma eelarvet. Jah, see formaat! Muidugi on armastatuim 10×15; aga kaamera hulga kassetidega kaalub juba õige palju, ja võttes filmpaki, ei rõhu see küll küürule vaid kukrule. Kes tõepoolest rohkem tahab teha isikute ja gruppide võtteid, valib selle formaadi. Kes aga tegelikult soovib omada matkalt naudingut, see valigu rullfilmkaamera lühikese põletiskaugusega ja nimelt formaat 6×6. See on juba seetõttu parem, et ei tarvitse alati mõelda kas püsti või põiki, kuna ju suurendatakse vaid lõigendeid. Tuntud ja silmapaistvad valguspildikunstnikud kasutavad sarnaseid väikseid kaameraid ja tootvad nendega ehtsaid ning maalilisi pilte. Ütlen maalilisi, sest „kunstilise“ mõiste on lõpude-lõpuks siiski midagi muud.

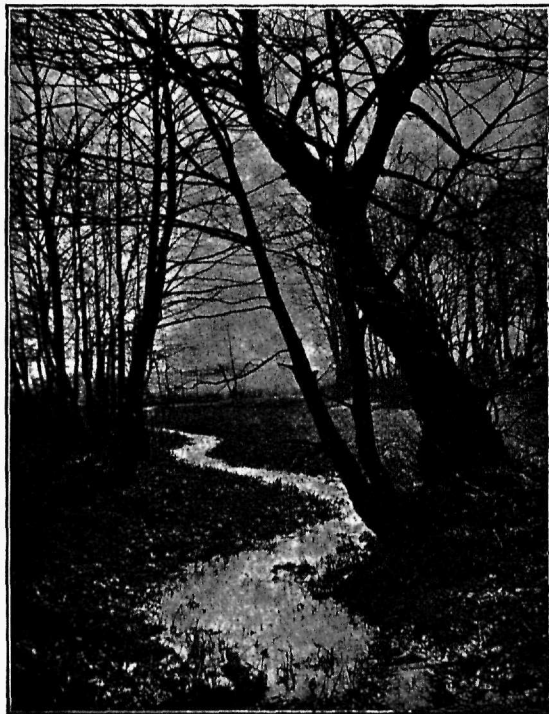

6×6 formaadi juures on valgusiõuline optika kohal ja pole ka liig kallis ning varjude teravus on küllaldane. Tänapäeva suurendusvõimaluste puhul on väiksete negatiivide ärakasutamine nii laiaulatusline, et amatöör võib oma matkalt kaasa tuua rikkaliku saagi elust võetuid pilte ja neid ümbertöötada väärtuslikeks. Nii palju kui väike kaamera vähem maksab suurest ja peamiselt sinna juure kuuluv materjal, see tarvitatagu lihtsa suurendusaparaadi ostmiseks.

Siin leidub väga praktilisi mudeleid. Võetagu üks kondensaatorita, aga ühes luubiga. Selle eest, mis aparaat odavam on, saadakse mugavalt selline. Kena rullfilm taskus, omatakse pärast võimalus ära kasutada väikseid pildikesi. Kasutatagu alati head valgust ning jäetagu kahtlased asjad kõrvale. Need petavad rohkem kui nad rahuldavad. Meistri tee seisab ju sellele alati lahti, kellele lubavad seda aeg ja kulkur, ning mitte üksi and. Aga keskmine amatöör saab paremaid tulemusi ülalnimetatud viisil.

Hele kollafilter ja kerge jalg on tarvilikud.

Ning nüüd peasi: jäädagu ühesuguse võttematerjali ja ühesuguste kemikaalide juure. Kes sellele järgneb, saab rahul olema ja „palju edu talle!“

KEVADEVEED

Foto: Weyrauther

Plaat: Agfa Chromo-Isorapid

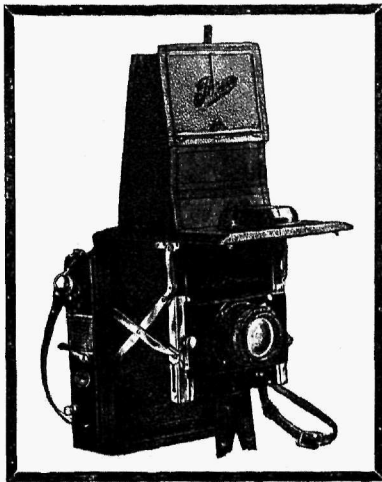
ILU LUMES

Foto: P. Kalniņš, Mīltaņa

HÄRMAS

Foto: V. Rikveits, Riiga

ERNST FELDT

KÕIGE SUUREM JA TÄIELIKUM FOTO-ERIÄRI EESTIS

TALLINN, PIKK T. 16

ASUTATUD 1910

Fotokaamerad, suurendus- ja projektsioonaparaadid, kopeeraparaadid, optika, statiivid, kotid, valgustusmõõtjad j.n.e.

Pimikuseaded, lambid, vannid, ilmutus- ja kinnituskünad, kuivatusraamid, paljundusraamid, lõikenoad ja -puldid j.n.e.

Plaadid, rull- ja tasafilmid, filmipakk. Isetoonivad, päeva- ja kunstvalguse ja broomhõbe-paberid ja postkaardid

Fotokemikaalid, ilmutajad, kinnitajad, toonijad, nõrgendajad, kõvendajad kontsentreeritud olekus, pulbrina ja padrunites

Maailmakuulsa Belgia vabriku „Gevaert'i“ plaadid, filmid ja paberid alati värskelt saadaval heas valikus

Esindused

Wellington (Inglise)
Verax (Saksa)
Kosmos (Läti)

F O T O L U M E S

Lumi on värviline. Küll teame muinasjutest ... nii valge kui lumi“ ja oleme ka koolis õppinud, et ta olevat valge, kuid päevapiltnik teab seda paremini. Alates kollasest läbi kõikide hallide varjundite kuni siniste ja punaste toonideni, leidub vaevalt värv, mille ei omaks lumi.

Neid paljusid peeneltmurduvaid värvitoone üheks täielikuks must-valgeks ümberkujundada, on raskemaid ülesandeid talipildistajale. Kuigi pildistaja värvidemängu tunneb ja sellega arvestab, esinevad siiski valminud pildil sageli värvitoonid, mis mõjuvad täiesti ebausutatavana, seega ebaloomulikkudena. See oleneb osalt sellest, et teatud motiivid, värvid ja vormid on lubatud vaid loodusele, osalt ka plaadi omadustest värvidele reageerida teisiti kui silm. Just lume pildistaja peab tundma kõiki värvimõjusid täpsemalt; ta peab teadma, et lumi näiteks hommiku- ja õhtupäikese paistel omab sageli sinika värvenduse, mis sarnaneb taevasinale, ning ta ei tohi siis unustada, et sel puhul ilmub näiteks helepunane plaadil juba tumedana, kuna tihhe sinine, mille silm leiab tingimata „tumedamana“, heledana esineb.

See ammutuntud hädaoht lumel on veel suurem kui käsitatakse kinniseid kohti, kus valguskiirgamine eriti tugev — siis esinevad värvivead plaadil kõige selgemini.

Järgnev raskus on lameduse suhteline suurus. Lumi tasandab paljud üksikasjad, ta kujundab oma sätendava valge kihiga suure ühtlase kogu.

Paljudel lumeväljade ülesvõtetal võib kaduda koha plastilikkus; hallis ühetoonuses nähakse vaid mingit udu mäge katvat. Selle põhjuseks on asiolu, et objektiiv ei joonesta enam üksikasjaliselt suure lumevälja liig tugeva valguspeegelduse tõttu; iga heledam koht kujutab enesest valgusallikat, mis üle kiirgab tumedamad laigud. Iga suusataja, olles jooksnud tunni üle heledate kohtade, tunneb sarnast nähet enese silmas: „lumi pimestab“, ja pole enam võimalik eritleda üksikasju. Mõni tuntuim abinõu nende raskuste kõrvaldamiseks: Võltsi värvijoonestuse parandab teataval määral töötamine ortokromaatilise plaadi ja kollaklasiga; puuduliku sisejoonestuse vastu aitab tugev diafragmaerimine ja viimaks on hea aparaat vahelduvalt töötava katjaga peatingimuseks kordalainuiks lumevõteteks.

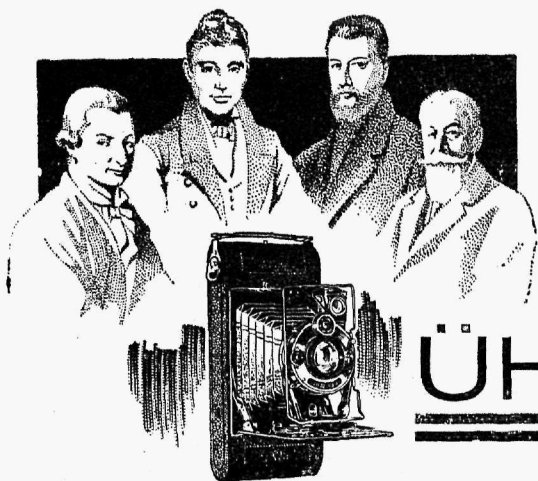
Valgustusaja valikuga oldagu ettevaatlik, kuna väga tugeva valguskiirgamise tõttu tuleb sageli ületada suuri heleduse vahesid (näit. lumi ja tüne mets), milliseid muidu ei kohata, siis on kindlate valgustusreeglite andmine raske.

Aparaat ja jalg peavad muidugi just talvel olema valitud eriti käepärsaed. Väga praktiline on kokkupandav jalg, mida võib kinnitada kruvidega kiirelt suusakepi külge. Töötades suurtes kõrgustes ning eriti kärede külhuga, oldagu ettevaatlik, et aparaat ja materjal ei jääks liig kauaks külma mõju kätte.

HOMMIKUKONSERT

Foto: Dr. Pardoe
Agfa rullfilm

ÜHINGUIST

Tallinna Fotoühing

Foto-amatööride pere on meil Eestis järk-järgult kasvamas, eriti rohkesti leidub selle ala harrastajaid pealinnas. Üksikud vähemad fotoringid tekkisid juba mõnda aega tagasi siin ja seal kodumaa linnades, kuid Tallinnas puudus kahjuks sarnane keskkoh, kus oleksid võinud koonduda asjaarmastajad ja eriti noored algajad foto alal, kes kõige enam vajavad juhatast ning õpetust, et soovivate tagajärgede saavutamiseks vähem väärsamme teha, mis sageli on mõndagi algajat pettumusteni viinud ja selle huvitava ala vastu umbusklikuks teinud.

Et seda puudust kõrvaldada, tekkis aastapäevad tagasi Tallinnas grupi fotoamatööride seas mõte asutada sarnast organisatsiooni, kus võiksid meie laialipillutud fotoharrastajad ühineda, et hõlpsamini ning jõudsamini areneda ning edeneda oma huvialal. Härra Harry A. Malm'i energilisel eestvõttel kogunesid peatselt asjaarmastajad ja 28. okt. 1928. a. peeti „Tallinna Jahimeeste Klubis“ asutamiskoosolek, kus seati üles põhikavad sellele ühingule, mis võrdlemisi lühikese aja kestel on rohkesti asjahuvilisi oma ümber koondanud. Töötati välja vastav põhikiri ja järgneva aasta kevadel võis ühing täiesti seaduslikul alusel tegutsema hakata juba mõnekümne-liikmelise koguga.

Oma põhikirja alusel on ühingul laialised tegevusvõimalused, kuid esialgu tuli piirduda vähem kulunudvate ettevõtetega, sest majanduslik kandejõud pidurdab kõiki noori organisatsioone nende tehteavalduste pursketes.

Lähemasse töökavasse suvise hooaja kestel võeti terve rida ühiseid väljasõite meie lähematesse kodumaa kohtadesse ülesvõtete valmistamiseks. Nii korraldati ühingu poolt suve jooksul 5 sarnast ekskursiooni, ja nimelt: Piritale, Vääna, Keila-Joale, Roka-al-Marasse, Kehra ümbrusesse ja Haapsalu linna. Nendest väljasõitudest võeti õige elavalt osa ja ühingu liikmed võisid pildistamise alal nii mõndagi õppida.

Sügissemestril korraldas ühing oma liikmetele kui ka kutsutud külalistele loengute seeria, kus käsitamist leidsid mitmesugused küsimused foto alal, kusjuures puudutati nii mõndagi viimase aja täiendust ning uudist fototehnikas.

Tahes kaasa tõmmata laiemaid hulki fotokunsti levitamise alal, on Tallinna Fotoühing otsustanud astuda julge sammu käesoleva ajakirja väljaandmisega, mis on esimeseks sarnaseks iseseisvaks kuukirjaks Eestis.

Siin leiavad aset kõik need küsimused, mis meie fotoamatööride peret tohiks id huvitada, kusjuures ühning püüab oma kasvavast tegevusest kavakindlalt informeerida ja ühtlasi loodab sellega lähemat ühendust luua mitmel pool tegutsevate fotoharrastajate koondistega.

Tahame uskuda, et need kavatsused väärilist hindamist ja toetamist leiavad fotosõprade seas, millised eeldused oleksid kõige kindlamaks tagatiseks meie ühise huviala arenemises ning levinemises Eestis.

„Tallinna Fotoühingu“ juhatus

1) esimees H. Malm, 2) abiesimees A. Kuusik, 3) sekretär K. Ainomäe, 5) arhivaar F. Mõistlik, 6) majandaja W. Tiidelepp, 1 ja 3 vahel laeaur Heinrich Sallert

Sakalamaa Fotoklubi

Asutamiskoosolek peeti ära 20. veebruaril 1929. a., mille kokku kutsusid algatajad härrad A. Tekko ja H. Otsing.

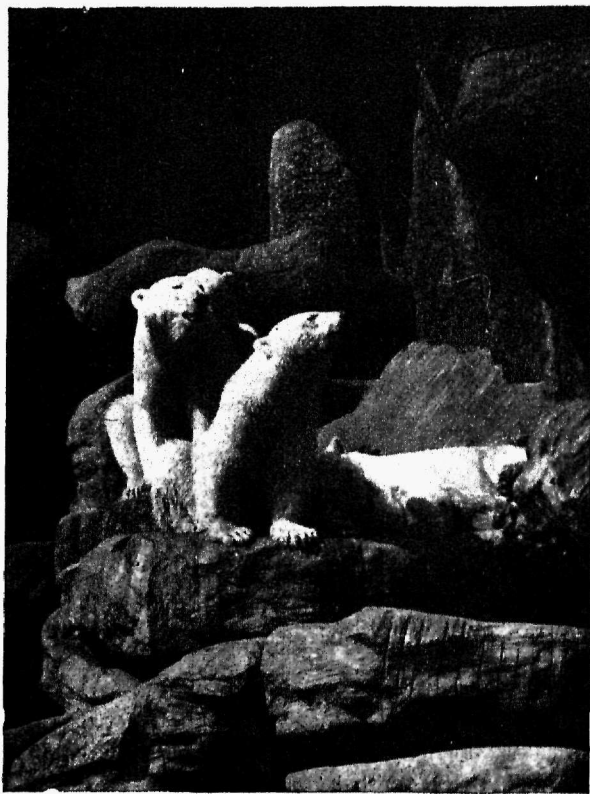
Asutamiskoosolekule oli ilmunud 11 fotoharrastajat, kellel oli ühine soov asutada Sakalamaal organisatsiooni, kus kohalikud amatöörid fotokunsti alal võiksid mõtteid vahetada ja kaaslasti oma töö tulemustega tutvustada.

Et põhikirja välja töötada ja siseministeeriumi kinnitamisele saata, seks valiti 5-liikmeline asutav juhatus, kuhu kuulusid härrad A. Tekko, H. Otsing, E. Nirk, J. Serman ja A. Järvekülg. (Järvekülg lahkus varsti asutavast juhatusest, asudes elama teise linna.) Põhikiri seati kokku Tallinna Fotoühingu põhikirja järele (pea täpne koopia). Tehnilistel põhjustel viibis põhikirja registreerimisele saatmine, ja alles 16. juulil oldi nii kaugel, et võidi põhikiri registreerimisele saata, kust see saabus tagasi registreeritult 15. augustil. Nii võidi esimene peakoosolek 25. augustil kokku kutsuda, kus valiti praegune neljaliikmeline juhatus. Esimees härra E. Nirk, liikmed: L. Reimer, J. Serman ja prl. A. Ratas. Klubi ei ole selle lühikese ajaga veel jõudnud midagi korda

saata, kuna aineeline kitsikus end teravalt annab tunda. Ei ole isegi klubiruumi, kuna juhatus oma igapäevaelise koosoleku peab erakorterites. Kui klubi aineeline seisukord vähegi paraneb, siis on juhatusel kavatsus kiire korras klubiruumid üürida, kus ka liikmed saaksid juhatuse koosolekuist osa võtta, mis väga tähtis.

Praegu on klubil 22 liiget ja loodetavasti kasvab liigete arv järjest. Klubi asukohaks on Viljandi linn, ulatuspiirkonnaga üle Eesti.

Klubi aadress on: Viljandi, Tartu tän. nr. 9-a.

JÄÄKARUD

Foto: Dr. P. Wolff
Plaat: „Imperial 1200“